

*Porównanie prezentacji rodzajników określonych
w publikacjach do nauki języka niemieckiego i angielskiego
opracowanych na potrzeby nauki języka drugiego
w kontekście nauki języków trzecich*

Grzegorz Suseł

Uniwersytet Wrocławski

toriman@interia.pl

A comparative study of the presentation of the definite articles
in coursebooks for learners of English and German as a second language
in the Polish educational context

This article describes some of the main characteristics of definite articles in English and German and the differences between their use in these languages, with regard to the presentation techniques employed in selected coursebooks. Some of the characteristics may strongly influence the implementation of certain techniques used by the authors to introduce the use of the definite article. As both languages are widely taught across Poland, it is of utmost importance to examine and compare them with reference to the presentation of, seemingly, the same grammatical phenomena, and outline the main differences in their usage. Inspiration for this comparative research stems from the fact that the definite article does not exist in the Polish grammatical system, and, thus, may be problematic for Polish learners. The author compares coursebooks written specifically for Polish learners in the Polish educational context in terms of the number of techniques applied to the presentation of the definite article. The author concludes that coursebooks for learners of English use more presentational techniques that also are more effective, compared to coursebooks for Polish learners of German.

Keywords: coursebooks; definite article; presentation techniques; English; German

1. Wstęp

Niniejszy artykuł poświęcony jest porównaniu podręczników i pomocy gramatycznych do nauki języka niemieckiego i angielskiego pod względem prezentacji rodzajnika, który w języku polskim nie występuje (Voit, 2001, s. 9). Użycie rodzajnika określonego zaznacza w języku niemieckim rodzaj rzeczownika, jego liczbę i przypadek. Dodatkowo jego użycie wskazuje, że odbiorca komunikatu wie, o jakim podmiocie mówimy. W języku angielskim natomiast rodzajnik określony definiuje coś, co jest jedyne w swoim rodzaju, wskazuje na coś, co jest znane nadawcy i odbiorcy komunikatu. Nie odmienia się przez przypadki, ponieważ nie istnieją one w tym języku. W badaniach wzięto pod uwagę podręczniki, repetytoria, a także pomoce gramatyczne tworzone i współtworzone przez Polaków, przeznaczone do nauki języka obcego na terenie naszego kraju z ostatnich trzydziestu lat. Badanie ma na celu ukazanie i porównanie, jak podręczniki przedstawiają rodzajnik określony i jego użycie w obu językach. Ze względu na fakt, że rodzajnik nie występuje w języku polskim, jest on zjawiskiem gramatycznym, które będzie sprawiało więcej trudności uczącemu się (Eckman, 1977). W obu badanych językach rodzajnik określony występuje na wielu płaszczyznach i ma podobne zastosowanie. W swoim badaniu skupiam się na różnicach dotyczących prezentacji użycia rodzajnika określonego w danym języku, w publikacjach przeznaczonych dla Polaków uczących się języka niemieckiego lub angielskiego jako obcego. Omówienie badań będzie koncentrowało się na analizie różnic jakościowych i ilościowych, w odniesieniu do prezentacji zagadnienia gramatycznego w wybranych pozycjach książkowych w ujęciu komunikacyjnym.

2. Definicje

Na potrzeby artykułu wybrałem definicje najpełniej charakteryzujące rodzajnik oraz jego funkcje. Poniższe definicje zostały dobrane w sposób pozwalający na objaśnienie roli rodzajnika jednocześnie w języku niemieckim oraz w języku angielskim (tłumaczenia autora):

Słowo używane przed rzeczownikiem, w celu zaznaczenia, czy rzeczownik odnosi się do konkretnego przykładu czegoś albo czy odnosi się do ogólnego przykładu czegoś (*Longman Dictionary of Contemporary English*, s. 80).

Słowa używane z rzeczownikami, aby utworzyć frazy rzeczownikowe klasyfikując dane rzeczy (Yule, 2010, s. 82).

Słowa, które pojawiają się przed rzeczownikiem i mówią nam, czy rzeczy do których się odnoszą, mogą być zidentyfikowane (Thornbury, 2006, s. 16).

Słowo pojawiające się przed rzeczownikami policzalnymi i niepoliczalnymi. Zaznacza, że rzeczowniki odnoszący się do czegoś lub kogoś, jest znany odbiorcy komunikatu (Biber, Conrad, Leech, 2002, s. 70).

Używamy rodzajnika określonego, aby zasygnalizować czytelnikowi bądź słuchaczowi, że wiedzą lub za chwilę będą wiedzieć do czego się odnosimy. Użycie rodzajnika określonego sprawia że odbiorca szuka najbardziej czywistego obszaru, ażeby zidentyfikować to o czym mówimy. Kontekst jest na ogół najważniejszym czynnikiem, który pomaga nam zrozumieć odniesienie (Parrott, 2010, s 27).

Rodzajnik określony jest używany wtedy, gdy mówimy o konkretnej, wiadomej osobie lub rzeczy, gdy jest ona bliżej określona (Reymont, Tomiczek, 1992, s. 22).

Rodzajnik występuje tylko przed rzeczownikiem i określa jego rodzaj, liczbę oraz przypadek (Bęza, 2000, s. 22).

Rodzajnik określony wskazuje rodzaj gramatyczny rzeczownika. Oznacza on osoby albo przedmioty konkretne lub znane rozmówcom (Voit, 2001, s. 9).

3. Cel i przedmiot badań

Głównym celem badania jest przedstawienie, w jaki sposób podręczniki do nauki języka niemieckiego i angielskiego wprowadzają prezentacje gramatyczne dotyczące rodzajnika określonego. Jak już wcześniej wspomniano, rodzajnik określony w języku polskim nie istnieje i sprawia on wiele trudności uczącym się. W szczególności rodzajnik określony w języku niemieckim jest dla Polaka uciążliwy, ponieważ określa rodzaj rzeczownika, który nie zawsze jest zgodny ze swoim polskim odpowiednikiem; odmienia się przez przypadki i wchodzi w rekcję z przyimkami. Jeśli chodzi o rodzajnik określony w języku angielskim, jest on reprezentowany przez wyłącznie jeden wyraz i nie jest odmieniany przez przypadki, co może znacznie ułatwić (w kontraście z językiem niemieckim) opanowanie jego użycia.

Tabela 1 Pozycje dydaktyczne, w których rodzajnik określony wprowadzany jest po raz pierwszy bądź konsolidowany

TYP OPRACOWANIA	JĘZYK NIEMIECKI	JĘZYK ANGIELSKI
Podręcznik	2	2
Gramatyka	2	2
Repetitorium	2	2

W niniejszym artykule przedmiotem badań są pozycje dydaktyczne, w których rodzajnik określony jest wprowadzany po raz pierwszy bądź jest konsolidowany. Zatem spektrum jest przekrojowe, ponieważ zawiera podręczniki szkolne, gramatyki i repetytoria. Wszystkie pozycje mieszczą się w przedziale A1-B2 skali *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego* pod względem zakresu biegłości językowej. Szczegółowy dobór tych pozycji z podziałem na języki został zaprezentowany w tabeli 1. Wymienione pozycje zostały napisane lub/i współtworzone przez Polaków. Należy tutaj zaznaczyć, że wszystkie dwanaście pozycji zostało wydanych

z przeznaczeniem na rynek polski, co oznacza, że ich odbiorca nie jest rodzimym użytkownikiem języka niemieckiego bądź angielskiego. Istotnym jest także fakt, że podręczniki napisane przez rodzimych użytkowników nie zawierałyby szczegółowych odniesień lub/i objaśnień odnoszących się do systemu języka polskiego.

Ze względu na fakt, że gramatyka nie jest podsystemem podatnym na częste zmiany (Yule, 2010), zdecydowano się na wykorzystanie książek wydanych w ostatnich trzech dekadach, aby uzyskać szerszy przekrój prezentowanego zagadnienia, jakim jest rodzajnik określony. Do badania włączono także tak zwane repetytoria, ponieważ na przestrzeni ostatniej dekady zaczęły one pełnić rolę pełnoprawnych podręczników, a nazwa jedynie oddaje istotę ich zasadniczego celu, jakim jest gruntowne przygotowanie do egzaminu maturalnego z języka obcego. Ze względów marketingowych nazwa pomaga publikacji się sprzedać. Obecnie rynek wydawniczy w Polsce w zakresie dydaktyki języków obcych ujednocila się, co wpływa na coraz większą liczbę podobieństw w prezentowaniu materiału, tak jak ma to na przykład miejsce w przypadku aneksów gramatycznych zamieszczanych na ostatnich stronach rozdziałów w podręcznikach.

Biorąc pod uwagę zakres dat w odniesieniu do publikacji, można zauważyć, że prezentacja materiału gramatycznego coraz bardziej zmierzała w kierunku nastawienia na komunikację. Prawdopodobnie jest to silnie związane ze zmianami w podejściu, polegającym na rezygnacji z metody tylko i wyłącznie gramatyczno-tłumaczeniowej, a skoncentrowanie się na metodach, których różne elementy tworzą podejście komunikacyjne. Owo podejście kładzie nacisk na nauczanie, chociażby gramatyki, w sposób, który podkreśla znaczenie danej struktury i jej funkcji w sytuacjach życiowych (Littlewood, 2010). Podział analizowanych pozycji dydaktycznych z uwagi na datę publikacji przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2 Podział ze względu na datę publikacji

LATA	JĘZYK NIEMIECKI	JĘZYK ANGIELSKI
1990-1999	2	1
2000-2010	3	3
2011-2020	1	2

4. Wyniki

Badane publikacje zostały porównane pod względem tylko i wyłącznie technik prezentowania rodzajnika określonego. Wszystkie publikacje wykorzystywały użycie języka polskiego albo w prezentacji materiału, albo w objaśnieniu materiału gramatycznego, co ma ułatwić polskiemu odbiorcy zrozumieć prezentowane zagadnienie.

Bez względu na język publikacji, można wyodrębnić techniki prezentacji rodzajnika określonego w badanym materiale wydawniczym. Autorzy książek korzystają

zaledwie z kilku technik, aby ukazać uczącemu się, czym jest rodzajnik określony i w jaki sposób go używać. Pewne techniki są częściej spotykane w pozycjach do nauki języka angielskiego, inne zaś są typowe dla materiałów do nauki języka niemieckiego. Podział na techniki został przedstawiony w tabeli 3 (liczba odnosi się do ilości wystąpień). Liczba zastosowanych technik nie opowiada liczbie pozycji, ponieważ czasami autorzy danej publikacji używali więcej niż jednej techniki w celu prezentacji materiału gramatycznego.

Tabela 3 Podział ze względu na wykorzystane techniki

TECHNIKA	JĘZYK NIEMIECKI	JĘZYK ANGIELSKI
REGUŁA	1	0
REGUŁA I PRZYKŁAD	3	2
DOBIERANIE	4	0
IDENTYFIKOWANIE	1	4
FRAGMENT TEKSTU	0	2
TABELE GRAMATYCZNE	4	0

Wstępnie można zauważyć, że podręczniki nauki do języka niemieckiego wykorzystują większą liczbę technik (5) w porównaniu z językiem angielskim (3) w prezentacji omawianego zagadnienia. Jednakże, tak jak już wcześniej wspomniano, badanie koncentruje się na analizie jakościowej i ilościowej. Pod względem jakościowym tylko jedna pozycja do nauki języka niemieckiego korzysta z podawania samych reguł bez przykładów w postaci pełnych zdań, i jest to podręcznik, który równocześnie pełni funkcję repetytorium. W pozycjach do nauki języka angielskiego nie znaleziono użycia tej techniki.

Jak widać w powyższej tabeli, autorzy obu języków odwołują się do najprostszej techniki, jaką jest podanie reguły i zilustrowanie jej przykładem, który ma ją przedstawić w sposób bardziej transparentny. Prezentowane przykłady nie są częścią większego kontekstu, a jedynie pojedynczym zdaniem. Wykorzystanie kontekstu występuje w publikacjach z języka angielskiego i polega na przeczytaniu dłuższego fragmentu tekstu, a następnie uzupełnieniu go brakującymi wyrazami, aby zdanie było logiczne na poziomie gramatycznym, leksykalnym i syntaktycznym. Tym zdaniem jest często reguła gramatyczna.

Techniką preferowaną o wiele bardziej przez publikacje z języka niemieckiego jest dobieranie właściwego elementu spośród podanych możliwości. Polega ona na dobraniu odpowiedniego rodzajnika określonego do danego rzeczownika. Często użycia tej techniki w porównaniu z językiem angielskim może wynikać z faktu, że rodzajnik określony w języku niemieckim określa rodzaj rzeczownika (męski, żeński, nijaki) i odmienia się przez przypadki. Oczywiście jest to, że na przykład odmiana przez przypadki następuje (jest wprowadzona i ćwiczona) dużo później niż określenie, czy rzeczownik jest rodzaju męskiego, żeńskiego, czy

nijakiego. Schemat ten jest oparty na teorii dotyczącej „kolejności akwizycji języka” (Brown, 2007). Identyfikowanie określonej informacji występuje dużo częściej w publikacjach do języka angielskiego, co może wynikać z faktu, że w języku angielskim występuje tylko jeden rodzajnik określony i uczący się ma aż 50% szansy na to, że uzupełni brakującą lukę odpowiednim rodzajnikiem określonym.

Publikacje do nauki języka angielskiego korzystają z prezentowania rodzajnika poprzez użycie kontekstu i jest to bardzo popularna technika, jak wynika z tabeli 3. Technika zakłada, że uczący czyta kilkuzdaniowy fragment i na jego podstawie uzupełnia, na przykład, regułę gramatyczną. Owa technika jest silnie zakorzeniona w podejściu komunikacyjnym, które w ostatnich latach jest wiodącym podejściem, zalecanym przez ekspertów metodycznych. W badanych pozycjach do nauki języka niemieckiego nie znaleziono opisanej techniki.

Kolejną techniką używaną przez autorów publikacji są tabele gramatyczne, które wciąż są popularne w pozycjach do nauki języka niemieckiego. Po wnikliwej analizie, można dojść do wniosku, że użycie tabel ma niejako pomóc uczącemu się usystematyzować dane pojęcie, w tym przypadku użycie rodzajnika określonego w danym języku. Tabele zawierają podział na rodzaj oraz odmianę przez przypadki, a także komentarze o ewentualnych odstępstwach od reguł. Im wyższy poziom publikacji w zakresie biegłości językowej, tym więcej tabel pojawia się w książkach. Bardzo często po tabelach pojawiają się ćwiczenia. Ich liczba jest wielokrotnie uzależniona od zawartości danej tabeli i poziomu językowego wybranego podręcznika.

Tabela 4 Porównanie użycia rodzajników określonych w języku niemieckim i angielskim (na podstawie Dodd i in., 2003)

UŻYCIE	NIEMIECKI	ANGIELSKI
Przed przymiotnikami w użyciu rzeczownikowym.		tak
Przed nazwami niektórych państw jeśli ich nazwa ma formę liczby mnogiej.		tak
Przed nazwiskami rodzin.		tak
Przed nazwami pokoi, pomieszczeń w mieszkaniu i miejsc w pobliżu domu; instrumenty muzyczne.		tak
Określa rodzaj, liczbę i przypadek rzeczownika.	tak	
Łączy się z przyimkami definiując okres czasu.	tak	
Z bezokolicznikiem użytym jako rzeczownik.	tak	
Żeńska nazwa kraju, części ciała, ubrania.	tak	
Przed wieloma rzeczownikami abstrakcyjnymi wskazując konkretne lub znane koncepty, zjawiska, ruch i zainteresowania.	tak	
Przy podawaniu ilości lub ceny.	tak	
Przed nazwą kraju, miasta kiedy są poprzedzone przymiotnikiem.	tak	
Przed nazwą ulic i budynków.	tak	
Jest częścią stałej frazy.	tak	

Ostatnim elementem porównania było wyodrębnienie różnic dotyczących użycia rodzajnika określonego w obu językach. Oba języki pochodzą z tej samej rodziny językowej (grupa języków germańskich), dla której charakterystyczną cechą jest rodzajnik określony. W obecnym kształcie język niemiecki odmienia się przez cztery przypadki gramatyczne, podczas gdy język angielski tylko przez trzy. Oba języki używają w dużej mierze rodzajnika określonego na tych samych płaszczynach, z wyjątkiem sytuacji, które zostały ujęte w tabeli 4. Jak wynika z tabeli, język niemiecki wykorzystuje rodzajnik określony znacznie częściej niż język angielski. Jest to głównie podyktowane tym, że język niemiecki ma aż cztery przypadki, z których aktywnie korzysta i trzy rodzajniki określone w porównaniu z językiem angielskim, co w rozmaitych kombinacjach może w efekcie pozwolić na wyodrębnienie dodatkowych aspektów użycia, których brak w języku angielskim. Różnice w użyciu wskazują jasno, że wiele struktur gramatycznych w języku niemieckim korzysta z rodzajnika w połączeniu z przypadkiem, w którym występuje dany rzeczownik. W rezultacie taka kombinacja wpływa na częstsze użycie rodzajnika w języku niemieckim, niż ma to miejsce w języku angielskim. Tym samym trzy różne wyrazy, tj. *der, die, das*, odpowiadające jednemu wyrazowi w języku angielskim *the*, będą występowały w rozmaitych wariacjach znacznie częściej w funkcji rodzajnika określonego niż w języku angielskim.

Pewną różnicą, która ujawniła się w trakcie tego komparatystycznego badania i nie dotyczy rzeczowników w obu językach, jest użycie przymiotnika z rodzajnikiem określonym w ujęciu rzeczownikowym w języku angielskim. W tym miejscu należy podkreślić, że ta reguła w języku angielskim dotyczy tylko pewnej, zdecydowanie wąskiej grupy przymiotników. Dla porównania, w języku niemieckim używamy rodzajnika określonego z bezokolicznikiem, aby nadać mu charakter rzeczownikowy.

5. Podsumowanie

W kontekście podejścia komunikacyjnego, które jest obecnie kluczowym elementem nauki języka obcego jako drugiego (Komorowska, 2009), zasadnym wydaje się być stwierdzenie, że prezentacja materiału gramatycznego, a następnie jego ćwiczenie powinny być jak najwiarygodniej osadzone w realiach życia codziennego, tak aby uczący widział jak najpełniej użytkowy sens i poprawność znaczeniową danego zagadnienia gramatycznego. Takowe odzwierciedlenie pomaga osobom uczącym się języka obcego łatwiej zrozumieć dane zjawisko językowe (Littlewood, 2010) i korzystać z niego w sytuacjach typowych dla rodzimych użytkowników języka docelowego.

Po wnikliwej analizie materiału badawczego składającego się z pozycji książkowych do nauki języka niemieckiego i angielskiego dla Polaków, w pełni uzasadnione

jest stwierdzenie, że publikacje do nauki języka angielskiego prezentują zagadnienie rodzajnika określonego, korzystając z technik, które mogą zostać scharakteryzowane jako komunikacyjne, a tym samym najbardziej zbliżone do rzeczywistych sytuacji z życia codziennego. Badane pozycje wykorzystują w swoich prezentacjach techniki, które znacznie ułatwiają przyswojenie wybranego zagadnienia, takie jak identyfikowanie określonej informacji czy wykorzystanie fragmentu wypowiedzi, która jest spójna logicznie i kontekstowo. Osoba ucząca się jest aktywnie włączona w proces akwizycji języka obcego w kontakcie z wcześniej wspomnianymi technikami (Komorowska, 2007). Niestety, pozycje dydaktyczne przeznaczone do nauki języka niemieckiego wciąż o wiele częściej prezentują rodzajnik określony w ujęciu syntetycznym w formie rozmaitych tabel, których celem jest prawdopodobnie usystematyzowanie zagadnienia i dobieranie właściwego rodzajnika do wybranego rzeczownika, pomijając istotne techniki komunikacyjne, takie jak identyfikowanie czy wykorzystanie kontekstu. Rezygnacja z tych technik może prowadzić do dekontekstualizacji znaczenia, co w rezultacie może znacząco utrudnić przyswojenie materiału gramatycznego przez uczącego się.

Z wykorzystanego materiału badawczego dla języka niemieckiego wynika, że autorzy publikacji skupiają się na dobieraniu elementów jako wiodącej technice, ponieważ rodzajnik określony, biorąc pod uwagę jego cechy, musi być w pewien sposób zautomatyzowany, co może być zagwarantowane przez szereg ćwiczeń wykorzystujących dobieranie właściwego rodzajnika (i jego odmiany) do wybranego rzeczownika. Ta technika, w przypadku języka niemieckiego, ma jednak bardzo poważną wadę. Jest ona bowiem na tyle silnie skoncentrowana na wyizolowanych elementach, że uczący się może mieć ogromne trudności z prawidłowym użyciem rodzajnika w budowaniu dłuższego (niż jedno zdanie) komunikatu pisemnego czy też ustnego. Niemniej publikacje z języka niemieckiego, wydawane w ostatniej dekadzie, powoli wprowadzają pojedyncze elementy komunikacyjne stosowane przy prezentacji rodzajnika określonego, aczkolwiek liczba takich pozycji jest wciąż niewielka.

Bibliografia

- Bęza, S. (1997). *Nowe repetytorium z gramatyki języka niemieckiego*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Bęza, S. (2000). *Nowe repetytorium z gramatyki języka niemieckiego* (wydanie poszerzone). Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Biber, D., Conrad, S., Leech, G. (2002). *Longman student grammar of spoken and written English*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Brown, H. (2007). *Principles of language learning and teaching*. New York: Pearson Longman.
- Dodd, B., Black-Eckhard, Ch., Klapper, J., Whittle, R. (2003). *Modern German grammar. A practical guide* (second edition). London: Routledge.
- Eckman, F. (1977) Markedness and the contrastive analysis hypothesis. *Language Learning*, 27, 315-330.
- Evans, V., Dooley, J. (1999). *Grammarway 1*. Berkshire: Express Publishing.
- Evans, V., Dooley, J. (1999). *Grammarway 2*. Berkshire: Express Publishing.
- Galbarczyk, M., Hastings, B., McKinlay, S. (2006). *Matura success. Pre-intermediate*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Hughes, J., Polit, B. (2011). *Matura explorer elementary*. Warszawa: Nowa Era.
- Jasińska, B., Jaślan, J., Wojtowicz-Neyman, M. (1997). *Język angielski. Repetytorium gramatyki z ćwiczeniami*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Komorowska, H. (2009). *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Komorowska, H. (2007). *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – ocena – testowanie*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Lipczyńska, U., Łuniewska, K., Piotrowska, M. (2003). *einFach gut 1 Deutsch für Alltag und Beruf neu*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Littlewood, W. (2010). *Communicative language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Longman dictionary of contemporary English*. (2009). Harlow: Pearson.
- Motta, G., Ćwikowska, B. (2011). *Direktneu 1a. Podręcznik z ćwiczeniami do języka niemieckiego*. Poznań: LektorKlett.
- Parrott, M. (2010). *Grammar for English language teachers* (wydanie drugie). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pham-Kryczyńska, A., Szczęg, J. (2014) *Abitur. Repetytorium maturalne. Podręcznik*. Warszawa: WSIP.
- Reymont, E., Tomiczek, E. (1992). *Grammatik? Kein Problem!*. Wrocław: Agencja Autorsko-Wydawnicza Elżbieta Reymont. Agencja Wydawnicza Wiesława Jeleńska-Hombek.
- Rosińska, M., Wilson, K. (2008). *Matura masters. Elementary*. Warszawa: Macmillan.

- Serzysko, C., Sekulski, B., Gajownik, T. (2010). *Matura podstawowa z języka niemieckiego. Podręcznik i repetytorium z testami*. Warszawa: Pearson Education.
- Thornbury, S. (2006). *An A-Z of ELT*. Oxford: Macmillan.
- Umińska, M., Hastings, B., Chandler, D. (2014). *Repetytorium maturalne – podręcznik. Poziom podstawowy*. Warszawa: Pearson.
- Umińska, M., Hastings, B., Chandler, D. i inni. (2014). *Repetytorium maturalne – podręcznik. Poziom rozszerzony*. Warszawa: Pearson.
- Voit, H. (2001). *PONS. Krótka gramatyka języka niemieckiego*. Poznań: LektorKlett.
- Yule, G. (2010). *The study of language*. Cambridge: Cambridge University Press.